

Jan Muś

Wzrost eksportu w Serbii

Władze Republiki Serbii mają powody do zadowolenia ze względu na szybki wzrost obrotów w handlu zagranicznym oraz pokrycie deficytu na rachunku obrotów bieżących bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi. Otwarte pozostaje pytanie, czy Serbii uda się utrzymać pozytywne trendy w handlu zagranicznym także w roku bieżącym. Dynamika obrotów będzie w dużym stopniu zależała od sytuacji gospodarczej Unii Europejskiej, siły nabywczej w regionie Bałkanów Zachodnich, a także globalnych cen żywności i surowców energetycznych oraz ich dostępności.

Według danych Urzędu Statystycznego Republiki Serbii handel towarowy w 2021 r. zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem – „pandemicznym”. W 2021 r. całkowita wartość handlu zagranicznego wzrosła o 25,5% w porównaniu z 2020 r. i wyniosła 50,2 mld euro. Zarówno eksport, jak i import odnotowały silne ożywienie (odpowiednio 26,8% i 24,6%). Wzrost eksportu był w dużej mierze spowodowany ożywieniem zorientowanego na eksport przemysłu wytwórczego, podczas gdy wzrost importu wynikał z silnego ożywienia konsumpcji i gospodarki po pandemii COVID-19.

Deficyt w handlu zagranicznym. Choć eksport rósł szybciej niż import, deficyt handlowy zwiększył się o 18,2% (r/r), do 6,9 mld euro. Pomimo wzrostu deficytu handlowego wyniki eksportu w 2021 r. były znacznie lepsze niż oczekiwano. Ponadto, jak pokazują wyniki regularnego raportu ekonomicznego Banku Światowego na temat Bałkanów Zachodnich, większy wzrost cen eksportowych (o 6,4%), połączony z mniej wyraźnym wzrostem cen importowych (o 2,4%), również przyczynił się do lepszych wyników eksportu. Należy podkreślić, że pomimo znacznego wzrostu eksportu do Chin (z 1,9% w 2020 r. do 3,8% w 2021 r.), ten azjatycki kraj nadal w największym stopniu przyczyniał się do deficytu handlowego Serbii (47,7% całości deficytu).

Według danych Narodowego Banku Republiki Serbii deficyt na rachunku obrotów bieżących Serbii w 2021 r. utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie, sięgając 2,340 mld euro (czyli -4,4% PKB kraju), co jest przede wszystkim konsekwencją znacznie rosnącego importu produktów energetycznych. Niemniej duże znaczenie ma fakt, że deficyt na rachunku obrotów bieżących jest w pełni pokrywany przez bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), których napływy netto w 2021 r. wyniosły 3,6 mld euro (tj. 6,8% PKB). Napływ BIZ, który w 2021 r. wzrósł o 23,4% r/r, pochodził przede wszystkim z krajów europejskich, na czele z inwestycjami z Holandii (683 mln euro) Szwajcarii (654 mln euro), Niemiec (420 mln euro) i Wielkiej Brytanii (335 mln euro). Poza tym ważnym inwestorem były Chiny (569 mln euro).

Struktura towarowa handlu. Analiza struktury handlu według Standardowej Międzynarodowej Klasyfikacji Handlu (SITC), zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego Republiki Serbii, sugeruje, że ani struktura serbskiego eksportu, ani importu nie zmieniła się znacząco w ciągu ostatnich dwóch lat. W 2021 r. w eksporcie głównymi towarami były maszyny i urządzenia transportowe oraz różne wyroby przemysłowe, których udział w łącznym eksporcie towarów wyniósł odpowiednio 26,7% i 22,4%. Jednocześnie po stronie importu głównymi sekcjami były maszyny i sprzęt transportowy (25,3% importu towarów ogółem), wyroby przemysłowe sklasyfikowane głównie według materiału (19,1%) oraz chemia i wyroby powiązane, gdzie indziej niewymienione (15,2 %).

Pewne zmiany odnotowano jednak na niższych poziomach klasyfikacji SITC. Utrzymują one peryferyjną pozycję Serbii w międzynarodowym podziale pracy. Mianowicie pięć pierwszych działów o największym udziale w strukturze eksportu w 2021 r. to: maszyny, aparatura i urządzenia elektryczne, gdzie indziej niesklasyfikowane (wzrost r/r o 23%), warzywa i owoce (25,4%), żelazo i stal (80,3%), rudy metali i złom (276,4%) oraz zboża i przetwory zbożowe (10,6%). Z kolei pięć pierwszych działów o największym udziale w strukturze importu w 2021 r. to: towary niesklasyfikowane (wzrost o 21,3% r/r), maszyny, aparatura i urządzenia elektryczne, gdzie indziej

niesklasyfikowane (29,1%), pojazdy drogowe (21,9%), ropa naftowa, produkty naftowe i materiały pokrewne (61%) oraz produkty lecznicze i farmaceutyczne (15,2%).

Struktura geograficzna handlu. Jeśli chodzi o wiodących partnerów handlowych Serbii, największy odsetek eksportu towarów w 2021 r. trafił do: Niemiec (12,7% całkowitego eksportu), Włoch (8,5%), Bośni i Hercegowiny (7,2%), Rumunii (5,5%) i Węgier (5,0%). Natomiast głównymi importerami były: Niemcy (13,2% całkowitego importu), Chiny (12,8%), Włochy (8,1%), Federacja Rosyjska (5,4%) i Turcja (5,0%).

Należy przy tym podkreślić, że pomimo tego, że Unia Europejska pozostaje najważniejszym partnerem gospodarczym UE, to istotną rolę odgrywają rynki Bałkanów Zachodnich. Na przykład wartość eksportu do Macedonii Północnej (2 mln mieszkańców) czy Czarnogóry (600 tys. mieszkańców) stanowiła mniej więcej tyle samo (odpowiednio 815 i 821 mln euro) co do Federacji Rosyjskiej (840 mln euro). Eksport do Bośni i Hercegowiny (3,5 mln mieszkańców) jest przy tym dwukrotnie większy niż na rynek rosyjski. Ponadto Serbia od wielu lat odnotowuje dodatni bilans w handlu z państwami sąsiedzkimi.

Wartość eksportu do Polski wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 34,5%, z 562 mln euro do 765 mln euro. Wartość importu wzrosła o 22,4%, z 765 mln euro do 936 mln euro.

Wnioski. Dobry wynik w handlu zagranicznym będzie prawdopodobnie nie do utrzymania w 2022 r. ze względu na skok cen energii, a co za tym idzie – wysoką inflację. Patrząc z drugiej strony, Serbia zwiększa eksport rud kopalnianych oraz żywności, których ceny zostały wywindowane przez wojnę w Ukrainie. Możliwe jest więc, że część strat wywołanych spodziewaną recesją i wysoką inflacją zostanie pokryta przez wzrost eksportu tych towarów. Pozytywny trend obserwowany wokół inwestycji zagranicznych niekoniecznie musi się utrzymać. Z jednej strony inwestorów ograniczać będzie recesja. Z drugiej strony część inwestorów będzie chciała relokować swój kapitał wycofany z Rosji.

Ważnym elementem serbskiego handlu zagranicznego jest jego pozycja na rynkach państw Bałkanów Zachodnich. Ich zachwianie będzie miało negatywny wpływ na eksport serbskich produktów. Inicjatywa Open Balkan czy inne przedsięwzięcia mające na celu integrację gospodarczą państw regionu oraz usprawnienie współpracy między tymi państwami leżą więc w bezpośrednim interesie Republiki Serbii.

Deficyt handlowy z Chinami stale rośnie, co implikuje konieczność bardziej aktywnego i kompleksowego podejścia władz serbskich do tej kwestii. Antidotum będzie stanowić rozwój współpracy gospodarczej z innymi państwami, w tym środkowoeuropejskimi, ale także rozwój gospodarczy Serbii. Dobrym obszarem do takiej współpracy jest sektor górniczy w Serbii, który wymaga dofinansowania w celu dostosowania do wymogów ekologicznych.